

Stan sektora MSP

W POLSCE W ROKU 2006

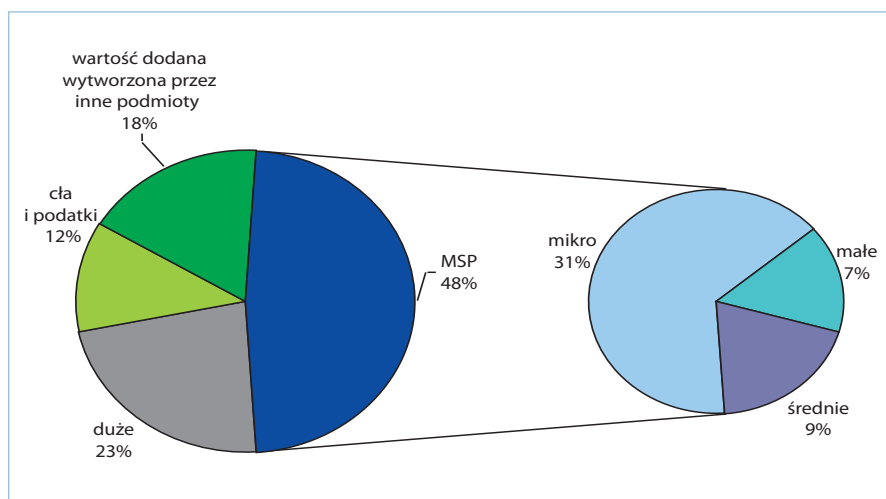
Opracowała Dorota Węclawska

Polska Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości rokrocznie opracowuje *Raport o stanie sektora małych i średnich przedsiębiorstw w Polsce*. Dokument prezentuje dane statystyczne zebrane przez Główny Urząd Statystyczny dotyczące przedsiębiorczości oraz wyniki niektórych badań przeprowadzonych na zlecenie PARP. Ostatni raport został wydany w październiku 2008 roku. Poniższy artykuł prezentuje wybrane zagadnienia, które szczegółowo zostały opisane w raporcie.

Rola sektora MSP w gospodarce krajowej

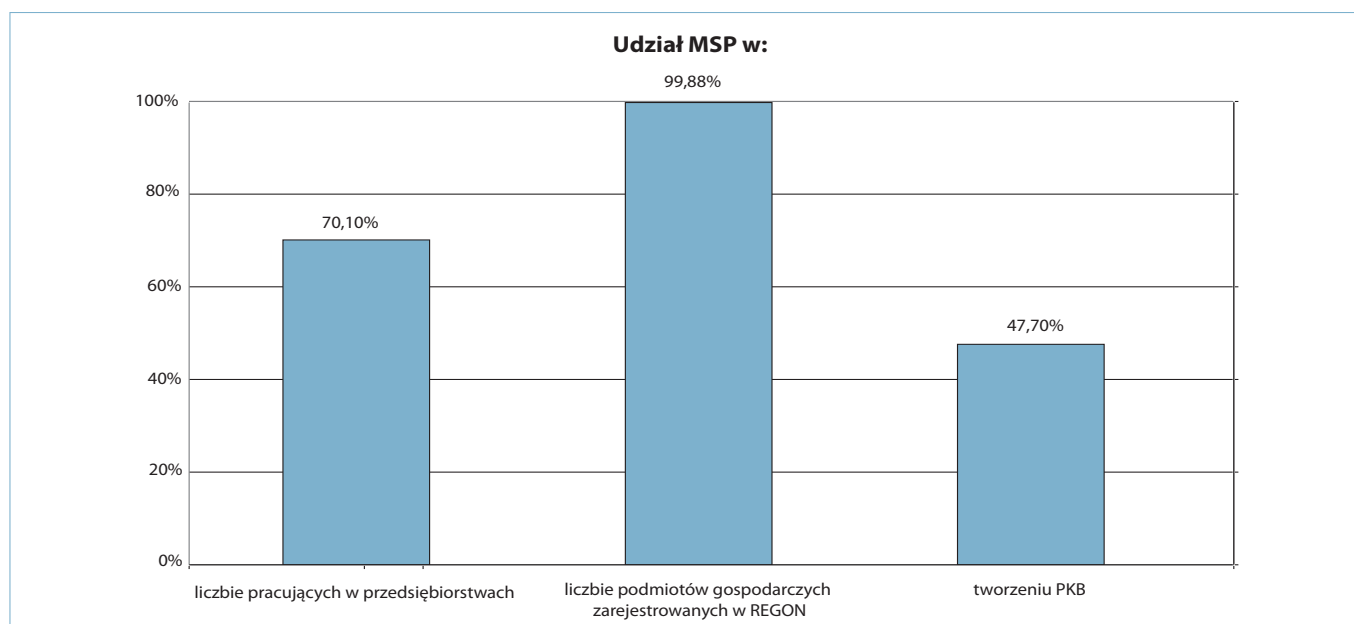
Z danych wynika, że sektor MSP (małych i średnich przedsiębiorstw)¹ jest istotnym elementem gospodarki kraju. Po pierwsze, MSP w 2006 roku wytworzyły 47,7% krajowego PKB. Dla porównania, przedsię-

Wykres 1. Struktura PKB w 2006 roku

Źródło: Opracowanie własne na podstawie *Raportu o stanie sektora małych i średnich przedsiębiorstw 2005-2006*.

Wykres 2. Rola sektora MSP w gospodarce w 2006 roku

Źródło: Opracowanie własne na podstawie *Raportu o stanie sektora małych i średnich przedsiębiorstw 2005-2006*.

biorstwa zatrudniające powyżej 249 osób wytworzyły 22,7% PKB.

MSP mają również znaczny udział w ogólnej liczbie przedsiębiorstw w Polsce. W 2006 roku było zarejestrowanych ogółem 3 517 898 podmiotów gospodarczych, z czego aż 95% stanowiły mikroprzedsiębiorstwa, a sektor MSP stanowił ponad 99% całkowitej liczby przedsiębiorstw.

Warto również zwrócić uwagę na zatrudnienie w sektorze MSP. W 2006 roku w przedsiębiorstwach pracowało ogółem około 8 500 700 osób, z czego około 40% było zatrudnionych w mikroprzedsiębiorstwach, a 70% w sektorze MSP ogółem.

Poniżej zostanie przedstawione krótko, w jakiej kondycji znajdowały się przedsiębiorstwa mikro, małe oraz średnie w roku 2006 oraz jak ich sytuacja zmieniła się w stosunku do roku 2005.

Demografia przedsiębiorczości

W 2006 roku zarejestrowano 291 201 nowych podmiotów gospodarczych. W stosunku do roku 2005 wartość ta wzrosła o prawie 14%. Wskaźnik dynamiki liczby nowo zarejestrowanych podmiotów traktuje się często jako swego rodzaju barometr oceniający stan koniunktury gospodarczej. Wzrost o 14% w stosunku do roku poprzed-

niego jest istotny, szczególnie w kontekście spadku liczby nowo zarejestrowanych podmiotów w latach wcześniejszych. Najsilniejszy wzrost zanotowano w:

- górnictwie i kopalnictwie, co może być związane z pozyskiwaniem piasku, żwiru i kruszywa do budowy dróg i innych obiektów;
- budownictwie;
- transporcie, obsłudze nieruchomości i firm,
- edukacji.

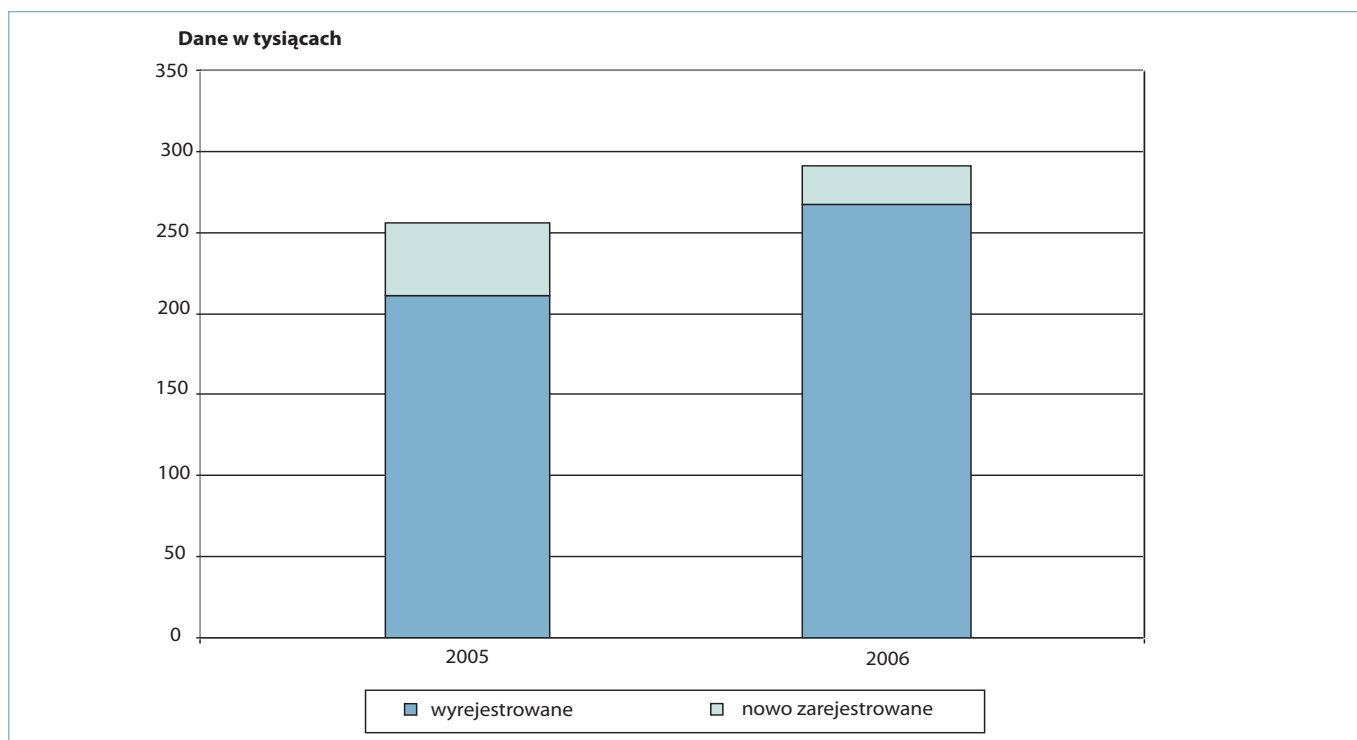
Dane na temat nowo powstałych przedsiębiorstw warto zestawzić z informacją na temat liczby przedsiębiorstw zamykanych (wyrejestrowanie z rejestru REGON) w danym roku. Rok 2006 przyniósł wyrejestrowanie 267 467 przedsiębiorstw. Stanowi to wzrost o 26,7% w stosunku do roku poprzedniego. Na wykresie nr 3 zaprezentowano, jak zmieniła się liczba przedsiębiorstw nowo zarejestrowanych (w rejestrze REGON) w porównaniu z wyrejestrowanymi.

Innym sposobem informacji o sytuacji sektora jest podanie liczby przedsiębiorstw aktywnych, czyli rzeczywiście funkcjonujących w gospodarce. W 2006 roku było ich 1 704 262, a ich liczba wzrosła pierwszy raz po trzech latach spadku. Widać dużą różnicę między liczbą przedsiębiorstw zarejestrowanych a przedsiębiorstw aktywnych.

Z danych wynika, że ponad 50% firm znajdujących się w rejestrze REGON nie prowadziło rzeczywistej działalności w 2006 roku. Może to wskazywać na to, jak duża jest potrzeba uproszczenia procedury zamykania działalności oraz jej zawieszania.

Kolejną ciekawą informacją zawierają dane na temat przeżywalności przedsiębiorstw. Badania potwierdzają, że firmie zdecydowanie najtrudniej jest przetrwać pierwszy rok swojej działalności. Spośród firm utworzonych w 2006 roku 33,5% zakończyło swoją działalność w ciągu 12 miesięcy, a spośród firm zarejestrowanych w roku 2005 do roku 2006 przeżyło 67,6%. W tym okresie współczynnik przeżycia pierwszego roku zmniejszył się o 1,1 punktu procentowego. Co ciekawe, w przeciwieństwie do wcześniejszych lat, sytuacja była bardzo różna w poszczególnych sekcjach gospodarki. W połowie branż współczynnik przeżycia pierwszego roku wzrósł średnio o 2-5 punktów procentowych. W pięciu sekcjach współczynnik ten spadł, a spadki były dużo większe niż wzrosty. Najsilniej obniżył się w sekcji *pozostała działalność usługowa*, aż o 17,1 punktu procentowego, w *edukacji* (12,2%) i *pośrednictwie finansowym* (9,9%). Największe szanse przeżycia pierwszego roku miały wśród firm założonych w roku 2006 przedsiębiorstwa zajmujące się ochroną zdrowia. Znacznie powyżej średniej plasowały się też przed-

Wykres 3. Liczba nowo zarejestrowanych i wyrejestrowanych przedsiębiorstw (w rejestrze REGON) w latach 2005-2006

Źródło: Opracowanie własne na podstawie *Raportu o stanie sektora małych i średnich przedsiębiorstw 2005-2006*.

siębiorstwa transportowe oraz obsługujące nieruchomości i firmy.

Przeżycie pierwszego roku, jak się okazuje, ma związek m.in. z formą prawną zakładowej działalności. W dłuższym okresie większe szanse przeżycia miały przedsiębiorstwa zarejestrowane jako osoby prawne. Były to przeważnie już na starcie firmy większe i silniejsze. Ich współczynnik przeżywalności przewyższał o kilka punktów procentowych analogiczny współczynnik dla osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą. Także w zdecydowanie lepszej sytuacji są przedsiębiorstwa, które od początku zatrudniają pracowników. Dla nich też współczynnik przeżywalności jest o kilka punktów procentowych wyższy niż dla firm, gdzie pracuje jedynie właściciel. Dla przedsiębiorstw utworzonych w roku 2006 współczynnik przeżycia pierwszego roku różnił się ze względu na formę prawną aż o 14,3 punktu procentowego. Tak więc potwierdza się hipoteza, że firmy już na starcie większe, silniejsze, zatrudniające pracowników oraz mające podstawy ekonomiczne (kapitał początkowy) mają zdecydowanie większe szanse na sukces niż firmy mniejsze.

Bariery rozwoju przedsiębiorczości

Podobnie jak w poprzednich badaniach² właściciele przedsiębiorstw zostali poproszeni o ocenę trudności, jakie ich firmy napotykały przy prowadzeniu działalności gospodarczej. W rok po rozpoczęciu dzia-

łalności 52,5% firm powstałych w roku 2006 nie natknęło się na żadne bariery. Jest to o blisko 3,5 punktu procentowego więcej niż rok wcześniej. 27,5% firm napotykało trudności z popytem, 14,6% – trudności zarówno popytowe, jak i podażowe, a jedynie 5,4% – tylko trudności podażowe.

W związku z popytem przedsiębiorstwa w rok po rozpoczęciu działalności najczęściej wymieniały dużą konkurencję na rynku (72% wskazań). Podobnie jak poprzednio bariera ta była najbardziej odczuwana przez firmy, niezależnie od branży czy lokalizacji przedsiębiorstwa. Nieco ponad 50% wskazań dotyczyło problemów wynikających z obniżania cen przez firmy konkurencyjne (a więc też bariera związana z dużą konkurencją na rynku).

Znacznie rzadziej wymieniano bariery podażowe. Najczęściej wśród tego rodzaju problemów przedsiębiorcy wymieniali niedostateczne własne środki finansowe. Co ciekawe, postrzeganie barier podażowych zmieniło się nieco w czasie. W latach poprzednich ważne ograniczenie (drugie pod względem liczby wskazań) stanowiły trudności w uzyskaniu kredytu bankowego. W wynikach badania z 2006 roku problemy z uzyskaniem kredytu znajdują się na trzecim miejscu. Nie oznacza to jednak, że uzyskanie finansowania zewnętrznego stało się dużo łatwiejsze. Teoretycznie banki obniżyły kryteria przyznawania kredytów i dla coraz większej liczby firm, nawet małych i nowo otwartych, stawały się one coraz

bardziej dostępne (sytuacja w sposób oczywisty zmieniła się w ciągu ostatnich tygodni, co będzie zapewne widoczne w wynikach badań z 2008 roku). Pomimo to liczba przedsiębiorstw, które uzyskały kredyt w banku w 2006 roku, nie zmieniła się znacznie. Bariera związana z uzyskaniem kredytu została uznana za mniej ważną, gdyż coraz większym problemem dla firm jest znalezienie wykwalifikowanych pracowników. Na ich brak narzekało 66% firm budowlanych, wskazujących na bariery podażowe, 42% firm przemysłowych i 38% firm usługowych. W ciągu jednego roku znaczenie tej bariery wzrosło aż o 15 punktów procentowych i wskazuje ją co trzecia firma odczuwająca problemy podażowe.

Sytuacja finansowa przedsiębiorstw sektora MSP

To, jak długo przedsiębiorstwo utrzyma się na rynku, jest oczywiście silnie powiązane z jego sytuacją finansową. W 2006 r. przychody całego sektora wynosiły ok. 2,5 bln zł. Poniższy wykres (nr 4) ilustruje wielkość przychodów poszczególnych klas wielkości przedsiębiorstw.

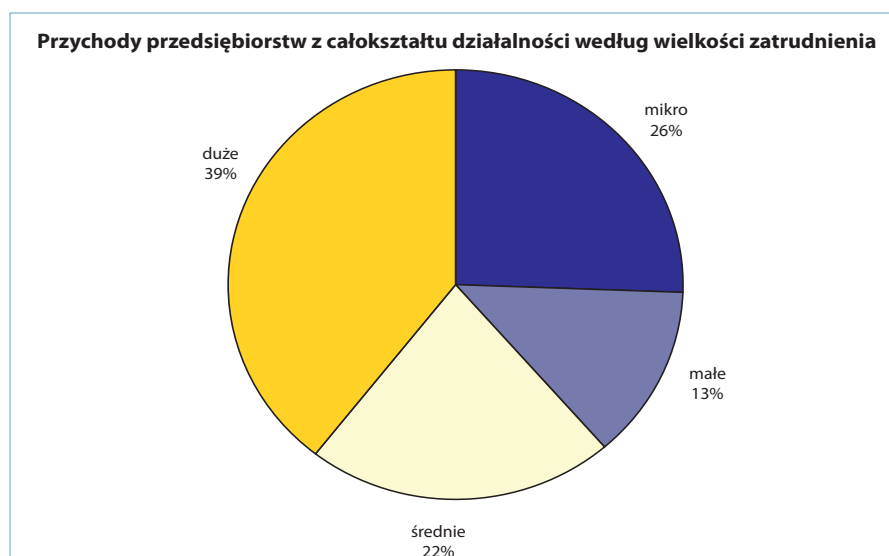
W 2006 r. przychody rosły najszybciej (w stosunku do roku 2005 r.) w mikroprzedsiębiorstwach oraz dużych firmach – w obu grupach o około 15%. W przedsiębiorstwach małych wzrost przychodów był najwolniejszy i wyniósł 5,5%, natomiast w średnich – 11,9%.

Rentowność obrotu brutto w przedsiębiorstwach prowadzących księgi rachunkowe i zatrudniających powyżej 9 osób obniżyła się między rokiem 2004 a 2005 z 5,9% do 4,8%, a w 2006 r. znów wzrosła do 5,4%. Należy przy tym dodać, że rentowność obrotu brutto wszystkich grup przedsiębiorstw według wielkości była w 2004 r. najwyższa od 1998 r., od kiedy prowadzone są statystyczne badania finansów przedsiębiorstw w obecnym układzie.

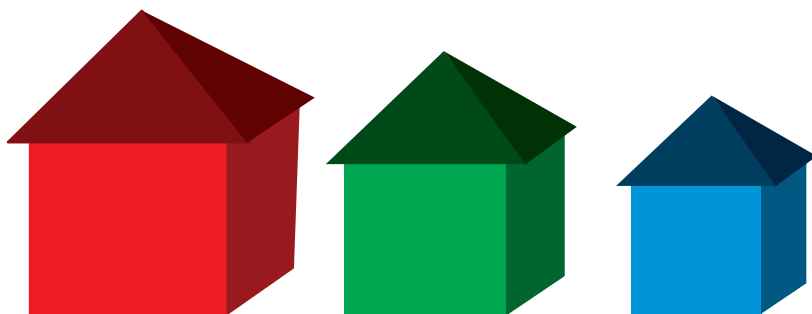
Inwestycje i źródła ich finansowania

W 2006 roku nakłady inwestycyjne wszystkich przedsiębiorstw wyniosły ok. 113 mld zł. Największy udział w tych nakładach przypadł na przedsiębiorstwa duże, które poniosły je w wysokości około 59 mld zł. Wykres 5 prezentuje poziom nakładów inwestycyjnych w sektorze MSP. Największe wartości odnotowano w przedsiębior-

Wykres 4. Udział poszczególnych klas wielkości przedsiębiorstw w przychodach przedsiębiorstw z całokształtu działalności

Źródło: Opracowanie własne na podstawie *Raportu o stanie sektora małych i średnich przedsiębiorstw 2005-2006*.

Artykuł zawiera informacje, w jakiej kondycji znajdowały się mikro-, małe i średnie przedsiębiorstwa w 2006 roku.

stwach średnich. Poziom nakładów firm mikro i małych jest znacznie niższy.

W 2006 r. tempo wzrostu nakładów inwestycyjnych we wszystkich grupach MSP według wielkości było wyższe niż w dużych przedsiębiorstwach.

Warto również zapoznać się ze sposobami finansowania nakładów inwestycyjnych przedsiębiorstw. Większość inwestycji była finansowana ze środków własnych. Wciąż stanowią one główne źródło finansowania przedsiębiorstw. W przedsiębiorstwach małych w roku 2006 sfinansowano ze środków własnych około 60% inwestycji (spadek o ponad 10 punktów procentowych w sto-

sunku do roku poprzedniego), 22,7% z kredytów i pożyczek krajowych, a ze środków z zagranicy ok. 10% (wzrost o ok. 8 punktów procentowych w stosunku do roku 2005). Przedsiębiorstwa średnie finansowały inwestycje ze środków własnych w 64,6%, z kredytów i pożyczek krajowych w 21,5%, a ze środków z zagranicy w 6,4%. Wzrost znaczenia środków zagranicznych ma związek głównie z możliwością pozyskania środków z Unii Europejskiej.

Podsumowanie

Sytuacja sektora MSP ma duże znaczenie dla kondycji gospodarki, a z drugiej strony jest on szczególnie wrażliwy na wahania

koniunkturalne. W roku 2006 widać poprawę sytuacji finansowej przedsiębiorstw. Wzrosła również liczba przedsiębiorstw aktywnych, a także liczba pracujących w firmach sektora MSP.

Pomimo tych pozytywnych tendencji można zaryzykować stwierdzenie, że sektor MSP rozwijał się w cieniu przedsiębiorstw dużych.

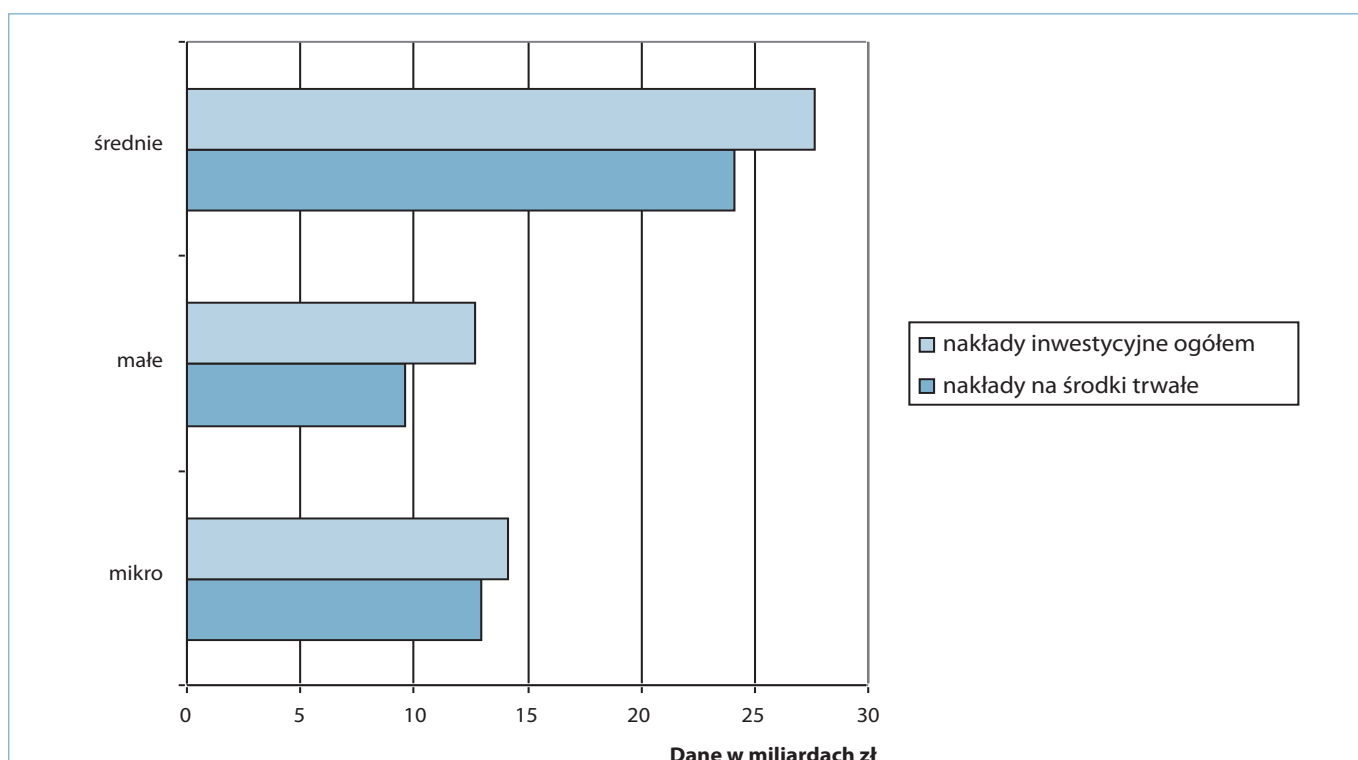
Więcej informacji na temat sektora MSP oraz wniosków, również w przekrojach regionalnych, znajduje się w raporcie *Stan sektora małych i średnich przedsiębiorstw w Polsce w latach 2006-2007*, który jest dostępny w internecie pod adresem: www.parp.gov.pl.

¹ Przez sektor MSP rozumiemy przedsiębiorstwa mikro (zatrudniające 0-9 osób), małe (zatrudniające 10-49 osób) oraz średnie (zatrudniające 50-249 osób).

² Cykliczne badanie GUS *Warunki powstania i działania oraz perspektywy rozwojowe polskich przedsiębiorstw powstałych w latach 2001-2006*.

Artykuł został opracowany przez Dorotę Węclawską na podstawie raportu *Stan sektora małych i średnich przedsiębiorstw w Polsce w latach 2006-2007*, a w szczególności rozdziału II.

Wykres 5. Nakłady inwestycyjne ogółem oraz nakłady na środki trwałe w sektorze MSP w 2006 roku

Źródło: Opracowanie własne na podstawie *Raportu o stanie sektora małych i średnich przedsiębiorstw 2005-2006*.